

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นับตั้งแต่แผนพัฒนาฉบับที่ 1-5 ซึ่งผ่านมาแล้วมากกว่า 25 ปี แม้จะยกฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ รายได้ประชาชาติส่วนรวมเพิ่มขึ้น 18 เท่า และรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลเพิ่มขึ้น 10 เท่า คือใน ปี 2504 รายได้ประชาชาติส่วนรวมได้ประมาณ 58,900 ล้านบาท ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลได้เพียง 2,150 บาท เมื่อถึงปี 2528 รายได้ประชาชาติส่วนรวมได้ประมาณ 1,041,920 ล้านบาท และรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลเป็น 20,420 บาท ส่วนด้านการพัฒนาสังคมได้กระจายการบริการทางสังคมออกไปอย่างกว้างขวางเช่น โรงเรียนระดับมัธยมได้ครบทุกอำเภอ โรงพยาบาลอำเภอได้ร้อยละ 92 ของจำนวนอำเภอทั้งหมดเป็นต้น แต่ปัญหาที่สำคัญอีกหลายอย่างก็ยังคงมีอยู่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2530)

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2533 พบว่าประชากรของประเทศมีอยู่ประมาณ 54,504,029 คน แยกเป็นชาย 27,061,733 คน เท่ากับร้อยละ 49.65 และเป็นหญิง 27,442,296 คน เท่ากับร้อยละ 50.35 (คณะกรรมการเฉพาะด้านประสานระบบข้อมูลและสารสนเทศ กสส., 2533) จะเห็นได้ว่าประชากรของประเทศมีทั้งชายและหญิง ซึ่งมีจำนวนเกือบเท่ากันหรืออาจกล่าวได้ว่ามีจำนวนเท่ากันโดยประมาณ ดังนั้นผลประโยชน์ต่าง ๆ อันเกิดจากการพัฒนาประเทศ จึงควรสนองตอบความต้องการของชายและหญิงอย่างเป็นธรรม แต่ลักษณะสังคมไทยในอดีตบทบาทสตรีจะอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน และทำงานบ้าน มีหน้าที่จัดหาอาหารเครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์ภายในบ้าน เลี้ยงดูเด็ก ดูแลรักษาความสะอาด จัดการบ้านเรือนให้ทุกคนในครอบครัวอยู่อย่างมีความสุข ไม่ให้ความสำคัญทางเศรษฐกิจแต่ประการใด (ณรงค์, ม.ป.ป.) เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพสตรีไทยนั้นก็ไม่เคยได้รับความเสมอภาคเมื่อเทียบกับสถานภาพของผู้ชาย แต่สตรีในอดีตไม่ได้ถือเอาเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ต่ำต้อยหรือเกิดการต่อต้านแต่อย่างใด เนื่องจากบทบาทสตรีไทยกำหนดโดยขนบธรรมเนียมประเพณี คือกำหนดว่าบุรุษเป็นเพศกล้าหาญ เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้ควบคุมและปกครองสังคมของประเทศ ส่วนสตรีเป็นผู้ดูแลบ้าน ดูแลบุตร รับผิดชอบงานบ้าน จัดเป็นเรื่องภายในบ้าน (อมรา, 2529)

ต่อมาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศได้เปลี่ยนแปลงไป สตรีได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้มีได้มีเฉพาะภายใน

ประเทศไทยเท่านั้น แต่ในสังคมโลกก็มีการเปลี่ยนแปลงและจะต้องพัฒนาสตรีเช่นกัน มาลี (2527) ได้สรุปการทำงานการพัฒนาบทบาทสตรีขององค์การสหประชาชาติว่า มีการบัญญัติ ปรวิญญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน รับรองว่าสตรีและบุรุษมีเสรีภาพเท่าเทียมกันในเกียรติ และ สิทธิ ต่างมีสิทธิและเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างใด ๆ ปรวิญญาสากล่าวด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี สตรีมีบทบาทสร้างสรรค์โลกไม่ยิ่งหย่อนไป กว่าชาย การเลือกปฏิบัติต่อสตรีเป็นการขัดขวางการพัฒนาศักยภาพของสตรีในการรับใช้ประเทศ ของตนตลอดจนมวลมนุษยชาติทั้งมวล ปฏิญญาว่าด้วยความเสมอภาคของสตรีและการมี ส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างสรรค์สันติภาพ ถือว่าการมีงานทำ สุขภาพอนามัย และการศึกษา ของสตรีเป็นองค์ประกอบพื้นฐานให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาได้ ส่วนประเทศไทยก็ได้ มีการกำหนดนโยบายการพัฒนาสตรีเช่นกัน ซึ่งกำหนดเป็นแผนเด่นชัด 2 แผน (ณรงค์, ม.ป.ป.) คือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเริ่มในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 3 เป็นต้นมา และแผนพัฒนาสตรีระยะยาว พ.ศ.2525-2544 เป็นแผน หลักสำหรับนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาสตรี ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาสตรีคือให้สตรีมีความเสมอภาคในสิทธิและโอกาสที่ จะรับบริการต่าง ๆ มีส่วนร่วมในกิจกรรมและการตัดสินใจ มีความรู้และทักษะในการประกอบ อาชีพ มีบทบาทสร้างสรรค์ชุมชนและสังคม ได้รับความคุ้มครองทั้งร่างกาย จิตใจ มีส่วนร่วมใน การกำหนดบทบาทเกี่ยวกับเสรีภาพและวิถีชีวิตของตน

จะเห็นได้ว่าในระดับสังคมโลกจนถึงระดับประเทศก็ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนา ศักยภาพสตรีในอันที่จะส่งเสริมให้สตรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี การจัดการกีดกันทางเพศ ซึ่งจะมีความสำคัญต่อการ พัฒนาประเทศมากทีเดียว และเมื่อพิจารณาถึงระบบเศรษฐกิจของประเทศแล้วยังพบว่าภาคการ เกษตรเป็นสาขาเศรษฐกิจหลักของประเทศไทย ไม่ว่าจะพิจารณาในด้านของประชากร หรือแหล่ง ที่มาของรายได้ การเกษตรจึงเป็นสาขาเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับอาชีพของคนส่วนใหญ่ในประเทศดังที่ กัลยา (2527) กล่าวว่า การผลิตทางการเกษตรเป็นหัวใจสำคัญ ต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะนอกจากอาหารสำหรับบริโภคในประเทศแล้ว ยังเป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้ให้แก่ประเทศ เกินครึ่งหนึ่งของมูลค่าส่งออก ทองโรจน์ (2526) กล่าวว่า ภาคการเกษตรกรรมเป็นภาคที่มี ความสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ มีความสัมพันธ์กับภาคเศรษฐกิจอื่นๆโดยเป็นแหล่ง อาหารซึ่งถือเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เป็นแหล่งที่มาของเงินตราทั้งในรูปของการ ค้าภายในประเทศและต่างประเทศ เป็นแหล่งแรงงานให้คนมีงานทำทั้งในและนอกภาคเกษตร กรรม อันส่งผลต่อรายได้ของประชากร และเมื่อพิจารณาถึงประชากรสตรีทางภาคเกษตรกรรม จากรายงานการสำรวจของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปี 2530 แล้วได้พบว่ามีสตรีภาค

เกษตรกรรมประมาณ 6.65 ล้านคน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. 2531) นับว่ามีจำนวนมาก ซึ่งน่าจะมีผลต่อการพัฒนาการเกษตรของประเทศ และจากรายงานการสำรวจแรงงานปีต่างๆของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่ามีแรงงานชายและสตรีในภาคเกษตรกรรมเป็นตามตารางที่ 1 ซึ่งแม้ว่าตัวเลขจำนวนสตรีในภาคเกษตรกรรมจากแหล่งที่มาทั้งสองแห่งจะแตกต่างกัน แต่ยังแสดงให้เห็นว่าจำนวนสตรีในภาคเกษตรกรรมนั้นมีจำนวนเกือบเท่ากัน

ตารางที่ 1 แรงงานชายและหญิงในภาคเกษตรกรรม

ปี	แรงงานชาย	แรงงานหญิง	แรงงานหญิงน้อยกว่าชาย
2526	9,055,200	8,352,800	702,400 คน= 4.03%
2528	8,430,000	6,655,900	1,774,100 คน=11.76%
2530	8,335,900	6,486,200	1,849,700 คน=12.48%
2531	8,621,000	6,559,000	2,062,000 คน=23.92%

ที่มา : สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา (2534)

สำหรับบทบาทหน้าที่ของสตรีในภาคเกษตรกรรมในปัจจุบัน วชิยาดา (อ้างถึงใน ณรงค์, ม.ป.ป.) กล่าวว่า สตรีเกษตรกรมีบทบาทสำคัญคือ บทบาทเชิงครัวเรือนหมายถึงกิจกรรมที่สตรีเกษตรกรเกี่ยวข้องในครัวเรือนตามหน้าที่ทั่วไปของสตรี และบทบาทเชิงเศรษฐกิจ หมายถึง บทบาทในการทำกิจกรรมที่ให้ผลผลิตทางเศรษฐกิจภายในครัวเรือน และสังคมอาจให้ผลตอบแทนเป็นตัวเงินหรือไม่ก็ได้ เช่น การมีส่วนร่วมด้านแรงงาน และเวลาในการทำงาน บทบาทการตัดสินใจ บทบาทการเพิ่มรายได้ การเรียนรู้เทคโนโลยีการเกษตรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาภรณ์พันธ์ (2523) กล่าวว่า แม่บ้านเกษตรกรนอกจากจะทำงานบ้านแล้ว ยังจะต้องช่วยในงานอาชีพของครอบครัวด้วย กล่าวคือเป็นแรงงานหนึ่งของครอบครัวเสมอ การเป็นแรงงานของแม่บ้านจะเป็นแรงงานที่ได้รับค่าจ้างตอบแทน และแรงงานที่ไม่ได้ค่าจ้างตอบแทนซึ่งอาจจะเป็อาชีพของครอบครัวหรือทำเพื่อยังชีพของครอบครัวเท่านั้น สตรีเกษตรกรที่ทำงานในไร่นาโดยไม่ได้รับค่าจ้างมีถึงร้อยละ 70 และในการรับจ้างของสตรีเกษตรกรนั้นยังพบว่า ค่าแรงที่สตรีเกษตรกรได้รับจะน้อยกว่าค่าแรงของเกษตรกรผู้ชายแม้จะเป็นงานเดียวกัน(อมรา, 2529)

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สตรีเกษตรกรนั้นมีสถานภาพและบทบาท พอจะสรุปได้คือ สตรีเกษตรกรนั้นมีบทบาทที่ต้องทำมากมาย ทั้งทางเศรษฐกิจและทางสังคมของครอบครัวรวมไปถึงชุมชน ใช้เวลาทำงานมากกว่าเกษตรกรซึ่งเป็นผู้ชาย มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเกษตรมากทั้งที่ลงมือปฏิบัติเองและการตัดสินใจงานที่ทำ ต้องทำทั้งงานในไร่นาของตนเองหรือรับจ้างเป็นแรงงาน และงานภายในครอบครัวในบทบาทของแม่บ้าน ซึ่งน่าสังเกตว่า

สถานภาพที่แท้จริงของสตรีไทยต่ำกว่าสถานภาพที่คาดหวัง ในขณะที่บทบาทที่แท้จริงสูงกว่าบทบาทที่คาดหวัง จึงมีการให้ความสำคัญแก่สตรีเกษตรกร พิชัย(อ้างถึงใน อมรา, 2529) รองนายกรัฐมนตรี กล่าวว่า การพัฒนาสตรีเป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่ง ทั้งนี้เพราะสตรีมีจำนวนถึงครึ่งหนึ่งของประเทศ ไม่ควรปล่อยให้พลังสูญเปล่า สตรีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาโดยเริ่มจากสถาบันครอบครัวและนำไปสู่สถาบันการเมืองอันเป็นเป้าหมายสูงสุด นอกจากนี้ยังมีการกล่าวกันว่าความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการยกระดับฐานะของสตรีให้สูงขึ้น เมื่อใดที่ความก้าวหน้าของสตรีหยุดลง เมื่อนั้นสังคมจะหยุดอยู่กับที่ด้วย (สุวิทย์, 2509)

ด้วยเหตุที่รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญของสตรีเกษตรกร จึงมีการกำหนดนโยบายพัฒนาสตรีเกษตรกรเป็นการเฉพาะโดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาสตรีระยะยาว 20 ปี (2525-2544) คณะทำงานวางแผนพัฒนาสตรีระยะยาว (2525) กำหนดมาตรการพัฒนาสตรีเกษตรกรอย่างหนึ่งคือ เปลี่ยนแนวทางการฝึกอบรมที่เน้นบทบาทการเป็นเพียงแม่บ้าน มาเป็นบทบาทของผู้ผลิตที่มีคุณภาพ ทั้งนี้โดยให้เป็นไปตามความต้องการของสตรีเองและใช้วิธีการกระตุ้นให้สตรีเกษตรกรรู้จักตัดสินใจเองว่ามีปัญหาและต้องการอะไร เพื่อให้สตรีมีส่วนร่วมเต็มที่ในการเลือกวิธีการแก้ปัญหาของตน ของครอบครัวและของชุมชน จะต้องสนับสนุนสตรีให้มีการรวมกลุ่มและการจัดองค์กรที่สามารถดำเนินการต่อไปได้เองในอนาคต และหาทางให้ได้รับข่าวสารการตลาดที่ทันต่อเหตุการณ์ เพื่อสามารถสร้างผลกำไรให้ได้ราคาขายผลิตผลที่เป็นธรรม ซึ่งเป็นวิธีการเดียวที่จะให้เกษตรกรอยู่รอดได้ภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เปิดกว้างและมีการผูกขาดอย่างแน่นหนาเช่นในปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่าสตรีเกษตรกรเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญกลุ่มหนึ่งที่จำเป็นจะต้องมีการพัฒนา เพื่อให้การพัฒนาการเกษตร หรือการพัฒนาเกษตรกรในชนบทของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาค่าความยากจนของเกษตรกรได้ทางหนึ่ง แต่จากการดำเนินงานพัฒนากลุ่มสตรีเกษตรกรของหน่วยงานต่างๆ พบว่ามีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นเช่น สตรีเกษตรกรขาดความรู้ในการดำเนินธุรกิจการตลาด การวางแผนดำเนินงานประสิทธิภาพของพื้นที่ทำการผลิตของแม่บ้านเกษตรกรมีค่อนข้างต่ำ ทำการเกษตรได้บางฤดู ผลผลิตทางการเกษตรที่ได้มีอายุเก็บรักษาได้ไม่นานบางส่วนต้องทิ้งหรือจำหน่ายในราคาต่ำ ทำให้เกิดรายได้ของเกษตรกรต่ำขาดเงินทุนที่จะนำมาลงทุนประกอบกิจการ นอกจากนี้ผลิตภัณฑ์จากการผลิตยังไม่ได้มาตรฐานจึงขาดตลาดรองรับ บางคนมีความพร้อมทำกิจกรรม แต่ไม่กล้ากู้เงินจากแหล่งทุนมาดำเนินในรูปธุรกิจ ในส่วนของการรวมกลุ่ม พบว่า สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญในการรวมกลุ่มไม่เข้ารับการประชุมหรือการอบรม เนื่องจากสมาชิกไม่มีเวลาว่าง ยากจน ผู้แทนกลุ่มไม่ค่อยจะถ่ายทอดข่าวสารความรู้ให้แก่สมาชิก ทำให้การดำเนินงานกลุ่มไม่ต่อเนื่อง(สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 2533) และยังพบว่ากิจกรรมของกลุ่มสตรีเกษตรกรทำได้

ลำบาก ขาดการประสานงาน ประกอบกับกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ไม่ให้ความสำคัญ หรือช่วยเหลือกิจกรรมกลุ่มสตรีเท่าที่ควร ไม่ได้รับการยอมรับจากสามี จึงขาดโอกาสในการ แสดงออกทางความสามารถด้านเทคโนโลยี (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศไทย, 2532)

กรมประชาสัมพันธ์กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เป็นหน่วยงานมี หน้าที่ความรับผิดชอบในการเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัว ตลอดจนแก้ไขและป้องกัน ปัญหาสังคม ซึ่งมีผลกระทบต่อสวัสดิภาพของประชาชนโดยรวม (จรี, 2532) และมี งานเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสตรีในพื้นที่ชนบท โดยกองทุนสร้างตนเองมีแผนการพัฒนานิคม สร้างตนเอง 45 แห่งใน 35 จังหวัดซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับ ที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) โดยได้บรรจุไว้ใน กรอบแผนแม่บทพัฒนาสังคม ในนิคมสร้างตนเอง มีส่วนที่แยกเป็นแผนงานพัฒนาสตรี ซึ่งมีสาระสำคัญของแผนงานคือ เพื่อส่งเสริมและพัฒนา ความเป็นผู้นำของสตรี เน้นการจัดตั้งและพัฒนาองค์กรสตรีทุกระดับ ส่งเสริมกิจกรรมเพิ่มพูน รายได้ของสตรี เน้นการพัฒนาอาชีพการดำเนินธุรกิจขนาดย่อมอย่างครบวงจร สนับสนุนให้สตรี มีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ การวางแผน และรับผิดชอบในการพัฒนาสังคม(กองทุน สร้างตนเอง, ม.ป.ป.)

จากแผนงานพัฒนาสตรีดังกล่าว นิคมสร้างตนเองในจังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัด อุดรธานี ซึ่งประกอบด้วยนิคมสร้างตนเองโนนสัง นิคมสร้างตนเองห้วยหลวง และนิคมสร้าง ตนเองเชียงพิณ ได้นำแผนงานพัฒนาสตรีไปปฏิบัติ และมีการจัดตั้งกลุ่มสตรีขึ้นซึ่งแยกเป็น ประเภทของกลุ่มได้ดังนี้ ประเภทกลุ่มช่วยเหลือสังคมและร่วมพัฒนา จำนวน 39 กลุ่ม ประเภท กลุ่มทอผ้าและเย็บผ้า จำนวน 6 กลุ่ม ประเภทกลุ่มออมทรัพย์ จำนวน 2 กลุ่ม ประเภท กลุ่มโภชนา จำนวน 4 กลุ่ม ประเภทกลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหม จำนวน 1 กลุ่ม ซึ่งจากกลุ่มสตรี ทั้ง 5 ประเภทนั้น พบว่ากลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหม นิคมสร้างตนเองโนนสัง และกลุ่มแม่บ้านทอผ้า พื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ นิคมสร้างตนเองห้วยหลวง เป็นกลุ่มที่มีการดำเนินงานทางด้านการ ส่งเสริมอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการทอผ้า มีผลงานติดต่อกันมาเป็นเวลานานพอ สมควร การบริหารงานกลุ่มเป็นบทบาทหน้าที่ของสตรีหรือแม่บ้านสมาชิกของกลุ่มเป็นแม่บ้าน เท่านั้น

ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่ากลุ่มแม่บ้านทั้งสองแห่งนี้ สมาชิกของกลุ่มมีลักษณะ พื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจเป็นอย่างไร และมีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลต่อการเข้าเป็นสมาชิก กลุ่ม ซึ่งผลที่จะได้จากการศึกษาครั้งนี้สามารถที่จะนำไปเป็นข้อเสนอแนะในการวางแผนปฏิบัติ งานพัฒนาสตรีในนิคมสร้างตนเองของกรมประชาสัมพันธ์ ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มที่ ศึกษา และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนส่งเสริมงานพัฒนาสตรีในนิคมสร้างตนเอง เขตจังหวัดอื่นๆอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้มุ่งเน้นเพื่อให้ทราบรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหม นิคมสร้างตนเองโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู และกลุ่มแม่บ้านทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ นิคมสร้างตนเองห้วยหลวง จังหวัดอุดรธานี ในเรื่อง

1.2.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านนิคมโนนสังและกลุ่มแม่บ้านนิคมห้วยหลวง

1.2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านนิคมโนนสังและกลุ่มแม่บ้านนิคมห้วยหลวง

1.2.3 เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการที่มีผลต่อความต้องการทางสังคม ความต้องการทางเศรษฐกิจ ความต้องการทางวิชาการ และอิทธิพลของบุคคลอื่นและกลุ่ม ในการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านนิคมโนนสังและกลุ่มแม่บ้านนิคมห้วยหลวง

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่องนี้ศึกษาเฉพาะสมาชิกกลุ่มแม่บ้านในนิคมสร้างตนเองโนนสัง และนิคมสร้างตนเองห้วยหลวง จำนวนสองกลุ่มคือกลุ่มแม่บ้านเลี้ยงไหม และกลุ่มแม่บ้านทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งมีขอบเขตของตัวแปรไว้ดังนี้

1.3.1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทั้งสองกลุ่มประกอบด้วย 12 ตัวแปรคือ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส จำนวนสมาชิกทั้งหมดในครอบครัว ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่ม จำนวนแรงงานในครอบครัว การถือครองที่ดิน รายได้ทั้งหมด หนี้สิน แหล่งเงินกู้มากที่สุด การรับข่าวสารของกลุ่มด้วยตนเองก่อนเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม และแหล่งข่าวที่ให้ข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มเป็นครั้งแรก

1.3.2 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทั้งสองกลุ่ม ประกอบด้วย 4 ปัจจัยได้แก่

1.3.2.1 ปัจจัยความต้องการทางสังคม จำนวน 10 ประการได้แก่ ความต้องการเกี่ยวกับการเข้าร่วมบริหารและจัดการกลุ่ม การมีเกียรติและความภาคภูมิใจในตนเอง การมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางในชุมชน การได้รับการยอมรับว่าเป็นพวกเดียวกันกับสมาชิกอื่น การมีความรู้สึกอบอุ่นใจไม่รู้สึกเหงา การมีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ของทางราชการ การให้กลุ่มมีสมาชิกมากและมีความเจริญขึ้น การใช้เวลาว่างที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับคนอื่น และการร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน

1.3.2.2 ปัจจัยความต้องการทางเศรษฐกิจ จำนวน 8 ประการได้แก่ ความต้องการช่วยเหลือด้านเงินทุนซื้อวัตถุดิบ การช่วยเหลือด้านเงินทุนซื้ออุปกรณ์ การช่วยเหลือด้าน

การขายและต่อรองราคาผลผลิตให้ได้ราคาสูง การช่วยเหลือด้านการขนส่งเพื่อขายผลผลิต การช่วยเหลือด้านการจัดหาอุปกรณ์และวัตถุดิบให้ได้ราคาถูกและมีคุณภาพ การมีรายได้เพิ่มขึ้น การมีเงินออมทรัพย์ และการได้รับการปันผลกำไรจากกลุ่ม

1.3.2.3 ปัจจัยความต้องการทางวิชาการ จำนวน 6 ประการได้แก่ ความต้องการฝึกอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการผลิต การได้รับเอกสารคำแนะนำด้านการผลิต การได้รับข่าวสารด้านการตลาดจากเจ้าหน้าที่และกลุ่ม การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านการผลิตกับสมาชิกคนอื่น ๆ การศึกษาดูงานจากกลุ่มอื่น ๆ ที่ทำกิจกรรมเหมือนกัน และการรับความรู้ด้านอื่นๆ นอกเหนือจากการผลิตไหมหรือทอผ้า

1.3.2.4 ปัจจัยอิทธิพลของบุคคลอื่นและกลุ่ม จำนวน 10 ประการได้แก่ การสนับสนุนหรือการยินยอมจากสามี การชักชวนจากเพื่อนบ้าน การชักชวนจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของนิคม การชักชวนจากเจ้าหน้าที่ทางอำเภอ การชักชวนจากหัวหน้าเขต/กรรมการเขต การชักชวนจากกรรมการกลุ่ม การเห็นผู้อื่นเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแล้วได้รับประโยชน์ การพอใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ความเชื่อถือในกรรมการกลุ่ม และการเห็นจากกลุ่มอื่นทำแล้วได้ผล

1.4 สมมติฐานของการวิจัย

การศึกษานี้ได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยดังนี้

1.4.1 ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ การสนับสนุนหรือการยินยอมจากสามี การชักชวนจากเพื่อนบ้าน การชักชวนจากเจ้าหน้าที่นิคม การชักชวนจากกรรมการกลุ่ม ความเชื่อถือในกรรมการกลุ่ม ความต้องการมีเกียรติยศและความภาคภูมิใจ ความต้องการมีชื่อเสียงกว้างขวาง และความต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ และปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความต้องการด้านการช่วยเหลือเงินทุนซื้อวัตถุดิบ การช่วยเหลือด้านเงินทุนซื้ออุปกรณ์ การช่วยเหลือด้านการขายและต่อรองราคาผลผลิตให้ได้ราคาสูง การมีรายได้เพิ่มขึ้น การมีเงินออมทรัพย์ และการได้รับปันผลกำไรจากกลุ่ม มีต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านนิคมโนนสัง และกลุ่มแม่บ้านนิคมห้วยหลวง ไม่แตกต่างกัน

1.4.2 ปัจจัยบางประการทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ อายุ รายได้ ขนาดการถือครองที่ดิน และจำนวนแรงงาน ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านนิคมห้วยหลวง มีผลต่อความต้องการทางสังคม ความต้องการทางเศรษฐกิจ ความต้องการทางวิชาการ และ อิทธิพลของบุคคลอื่นและกลุ่ม ในการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน

1.4.3 ปัจจัยบางประการทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ อายุ รายได้ ขนาดการถือครองที่ดิน และจำนวนแรงงาน ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านนิคมโนนสัง มีผลต่อความต้องการทางสังคม ความต้องการทางเศรษฐกิจ ความต้องการทางวิชาการ และ อิทธิพลของบุคคลอื่นและกลุ่ม ในการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน

1.4.4 ปัจจัยบางประการทางสังคมและเศรษฐกิจได้แก่ อายุ รายได้ ขนาดการถือครองที่ดิน และจำนวนแรงงาน ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านนิคมโนนสังและกลุ่มแม่บ้านนิคมห้วยหลวง มีผลต่อความต้องการทางสังคม ความต้องการทางเศรษฐกิจ ความต้องการทางวิชาการ และอิทธิพลของบุคคลอื่นและกลุ่ม ในการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ไม่แตกต่างกัน

1.5 คำนิยามศัพท์

แม่บ้าน หมายถึง สตรีที่แต่งงานแล้วและประกอบอาชีพหลักทางการเกษตร ซึ่งอาจทำเป็นกิจการของตนเองหรือทำร่วมกับสามีและอาศัยอยู่ในเขตนิคมสร้างตนเอง

นิคม หมายถึง พื้นที่ของนิคมสร้างตนเองซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมประชาสัมพันธ์ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511

กลุ่มแม่บ้านนิคมโนนสัง หมายถึง กลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหม ซึ่งสมาชิกของกลุ่มอาศัยอยู่ในเขตนิคมสร้างตนเองโนนสัง มีการดำเนินงานส่งเสริมอาชีพด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมให้แก่สมาชิกของกลุ่ม และอยู่ในการดูแลของศูนย์บริการสมาชิกนิคมโนนสัง

กลุ่มแม่บ้านนิคมห้วยหลวง หมายถึง กลุ่มแม่บ้านทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งสมาชิกของกลุ่มอาศัยอยู่ในเขตนิคมสร้างตนเองห้วยหลวง มีการดำเนินการส่งเสริมอาชีพด้านการทอผ้าและการย้อมสีให้แก่สมาชิกของกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านนิคมโนนสังและสมาชิกกลุ่มแม่บ้านนิคมห้วยหลวง หมายถึง แม่บ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหม และสมาชิกของกลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ ซึ่งมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทั้งสองกลุ่ม ปี พ.ศ. 2534

การตัดสินใจ หมายถึง การที่บุคคลตกลงที่จะเลือกเอาทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งมาใช้ให้เหมาะสมกับตนเอง ในที่นี้เป็นกรณีที่แม่บ้านที่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทั้งสองกลุ่มจะตกลงเข้าร่วมในการเป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหมและกลุ่มแม่บ้านทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแม่บ้าน และสิ่งเหล่านั้นมีผลต่อการที่แม่บ้านตกลงใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหม และกลุ่มแม่บ้านทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ

ความต้องการทางสังคม หมายถึง ต้องการเข้ามาร่วมบริหารและจัดการกลุ่ม ต้องการมีเกียรติและความภาคภูมิใจในตนเอง ต้องการมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกว้างขวางในชุมชนต้องการได้รับการยอมรับว่าเป็นพวกเดียวกับสมาชิกอื่น ต้องการมีความรู้สึกอบอุ่นใจต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ ต้องการให้กลุ่มมีสมาชิกมากและเจริญขึ้น ต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ต้องการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับคนอื่น และต้องการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน

ความต้องการทางเศรษฐกิจ หมายถึง ต้องการการช่วยเหลือด้านเงินทุนเพื่อจัดซื้ออุปกรณ์และวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ต้องการการช่วยด้านการตลาดเช่นการต่อรองราคาการขนส่ง การจัดหาอุปกรณ์วัตถุดิบ ต้องการมีรายได้เพิ่ม ต้องการมีเงินทรัพย์สิน และต้องการเงินปันผลกำไรจากกลุ่ม

ความต้องการทางวิชาการ หมายถึง ต้องการรับการฝึกอบรมด้านเทคนิคการผลิต ต้องการได้รับเอกสารคำแนะนำด้านการผลิตจากหน่วยงาน ต้องการข่าวสารด้านการตลาด ต้องการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ด้านการผลิตกับสมาชิกอื่น ต้องการไปศึกษาดูงานจากกลุ่มอื่นที่ทำกิจกรรมเหมือนกัน และต้องการรับความรู้ด้านอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากการผลิตไหมหรือทอผ้า

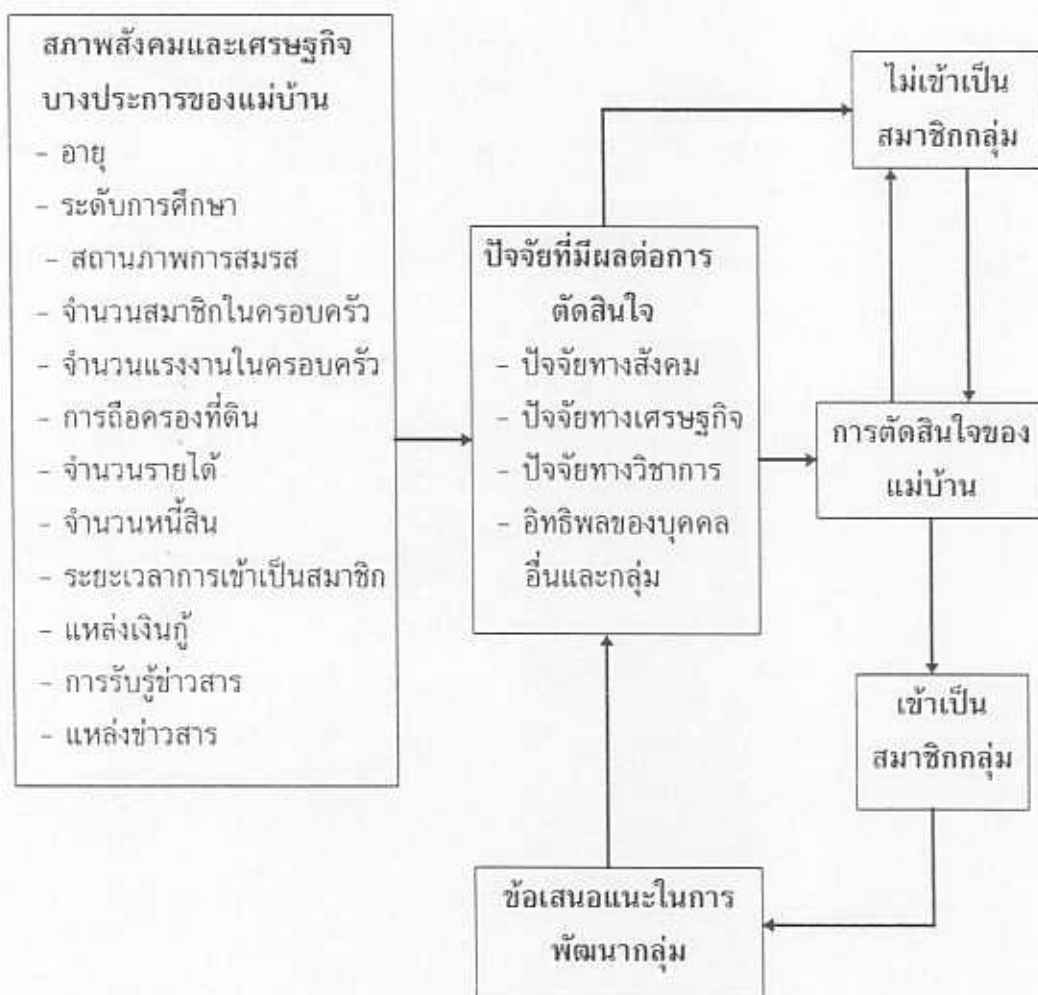
อิทธิพลของบุคคลอื่นและกลุ่ม หมายถึง การสนับสนุนหรือยินยอมจากสามี การชักชวนจากเพื่อนบ้าน การชักชวนจากเจ้าหน้าที่ การชักชวนจากกรรมการกลุ่ม การชักชวนจากหัวหน้าเขต/กรรมการเขต การเห็นผู้อื่นเป็นสมาชิกแล้วได้ประโยชน์ การพอใจในวัตถุประสงค์ของกลุ่ม การมีความเชื่อถือในกรรมการ และการเห็นจากกลุ่มอื่นทำแล้วได้ผล

1.6 กรอบแนวความคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

การศึกษานี้ ผู้ศึกษามีความต้องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มของแม่บ้านโดยเฉพาะแม่บ้านในนิคมสร้างตนเอง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการปรับปรุงงานการส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มแม่บ้าน ให้ตอบสนองต่อความต้องการ ความเหมาะสมและเข้ากันได้กับตัวสตรีและครอบครัวของเธอ ซึ่งจะส่งผลให้แม่บ้านเห็นความสำคัญของกลุ่ม และสนับสนุนงานกลุ่มแม่บ้านให้เจริญก้าวหน้า เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งและมั่นคง สามารถจะพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคมต่อไปได้

การศึกษาเริ่มจากการศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านนิคม ซึ่งสภาพดังกล่าวจะมีผลต่อการตัดสินใจในการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ตามกรอบความคิดในการศึกษากรอบความคิดในการศึกษา

กรอบแนวความคิดในการศึกษา

1.7 ข้อจำกัดในการศึกษา

ในการศึกษานี้มีข้อจำกัดคือ

1.7.1 สมาชิกกลุ่มตัวอย่างอยู่ในพื้นที่ 19 หมู่บ้านของสองนิคมสร้างตนเอง การเดินทางไปสัมภาษณ์กระทำได้ในเวลาจำกัดประกอบกับสมาชิกกลุ่มตัวอย่างแต่ละรายต้องประกอบอาชีพอยู่ในไร่นา ที่ห่างไกลกัน จึงสนทนาและสัมภาษณ์ในรายละเอียดอื่นๆ ที่นอกเหนือจากแบบสัมภาษณ์ได้น้อย

1.7.2 สมาชิกกลุ่มตัวอย่างบางรายไม่อยู่ในขณะที่ดำเนินการศึกษา จึงมีการเปลี่ยนแปลงสมาชิกกลุ่มเป้าหมายเป็นสมาชิกรายใหม่

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 จะทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหม นิคมสร้างตนเองโนนสัง กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ นิคมสร้างตนเองห้วยหลวง และหาแนวทางในการขยายการดำเนินงานส่งเสริมสมาชิกกลุ่มแม่บ้านทั้งสองแห่งได้มากขึ้น

1.8.2 จะได้ข้อเสนอแนะในการวางแผนงานส่งเสริมและพัฒนาสมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่อยู่ในนิคมสร้างตนเองที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับนิคมสร้างตนเองโนนสังและนิคมสร้างตนเองห้วยหลวง และนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนพัฒนาสตรีของนิคมสร้างตนเองในระดับต่าง ๆ